

фізкультурно-оздоровчих і спортивно-масових заходів у групах, на факультеті, гуртожитку, сполучення принципів обов'язковості й добровільності; забезпечення узгодженості зовнішніх і внутрішніх факторів, що сприяють формуванню потреби у фізичному самовдосконаленні.

Література

1. Носко М. О. Теоретичні та методичні основи формування рухової функції у молоді під час занять фізичною культурою та спортом: Автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.09 / М.О.Носко. – К., 2003. – 53 с.

Юлія Миколаївна Шерстюк – студентка I курсу Сумської філії
Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **Надія Михайлівна Демиденко** – завідувач
кафедри гуманітарних дисциплін Сумської філії
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат історичних наук, старший науковий співробітник

МИКОЛА МАКАРЕНКО: ВЕЛИЧ ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТІ (ДО 140-РІЧЧЯ ВИДАТНОГО ЗЕМЛЯКА)

До могутніх постатей української нації по праву належить Микола Омелянович Макаренко – професор-мистецтвознавець, наукова діяльність якого розвивалась на зламі двох епох, а саме – у час погромів українських вчених та знищення самотутніх пам'яток культури та архітектури.

Наукову діяльність та трагічне життя М. Макаренка досліджували Д. С. Цвейбель, Д. Є. Макаренко, Н. А. Німенко, але постать цієї непересічної особистої залишається маловідомою дотепер [2, с. 80].

М. О. Макаренко народився 4 лютого 1877 року у козацькій родині в селі Москалівка на Роменщині. Вищу освіту здобув у Петербурзі, де закінчив Археологічний інститут і Центральне училище технічного малювання. Завдяки винятковим здібностям і працьовитості, після закінчення Археологічного інституту був рекомендований на роботу до найбільшого у світі музею – імперського Ермітажу. Тут він займав посади від асистента до помічника хранителя імперського, а з 1919 року – Державного Ермітажу.

Наукова діяльність Миколи Омеляновича протягом усього життя була тісно пов'язана з музеями. Із 1920 по 1925 роки він був директором Київського музею мистецтв. Будучи вже професором, провів титанічну роботу щодо повернення музейних експонатів, вивезених у 1915 році до Москви та Петербурга (більшість речей було знайдено і повернуто). Він брав участь в організації та поповненні краєзнавчих музеїв у Ромнах, Прилуках, Сумах, Донецьку, Луганську, Маріуполі, Чернігові [2, с. 77].

На терені України М. Макаренко досліджував трипільську, скіфську, середньовічну, романську, ранньослов'янську, пізньонеолітичну археологічні культури. Проводив численні археологічні розкопки на території України (дослідження Спасо-Преображенського собору та Єлецького монастиря в місті Чернігові, гори Дитинки в місті Києві, городища Монастирища біля міста Ромни, околиць міста Маріуполя та ін., результати яких виклав у працях: «Археологічні розкопки 1905—1913 pp.» (1914), «Городища і кургани Полтавської губернії» (1917), «Звіти за експедиції 1925—1926 pp.» (1926), «Етюди з трипільської культури» (1927), «Ніжинська фібула» (1928), «Маріупольський могильник» (1933) та ін. Дослідження історії української архітектури, зокрема періоду Київської Русі висвітлив у працях: «Найдавніші пам'ятки мистецтва Переяславського князівства» (1916), «Старогородська божниця та її малювання», «Церква Спаса Преображення» (обидві — 1928), «Чернігівський Спас» (1929). Результати вивчення українського і світового мистецтва виклав у наукових роботах «Художні скарби Імператорського Ермітажу» (1916), «Ломоносов і елизаветинський час. Мозаїчні роботи Ломоносова» (1917), «Мистецтво книги» (1924), «Орнаментация української книги XVI — XVIII ст.» (1926), «Борзенські емалі і старі емалі України взагалі» (1928), «Скульптура і різьбярство Київської Русі передмонгольських часів» (1930). Окремим етапом його наукової діяльності стала музейна справа («Музей мистецтв УАН», 1924) [4, с. 1].

У зв'язку з перенесенням столиці з Харкова до Києва у 1934 році у Києві радянська влада розпочала розбудову адміністративного центру згідно з новим планом забудови. За цим планом намагалися знищити історичні пам'ятки Київської Русі світового значення. До плану входило знесення Трисвятської церкви, Михайлівського Золотоверхого собору, частини будівель Софіївського собору та інші споруди.

Чи не єдиним науковцем, котрий спричиняв активну протидію владним структурам щодо запланованого руйнування першорядних пам'яток зодчества, був наш земляк Микола Макаренко. В усі наукові інстанції СРСР він розіслав листи з проханням відхилити розбудову урядових споруд на місці соборів. Написав листа навіть і самому Сталіну. На листи М.Макаренка відгукнулися член-кореспондент АН СРСР Д. Айналов, академік архітектури Г. Котов, завідувач відділом Наркомату освіти РРФСР Ф. Кон та багато інших учених. Але, на жаль, М. Макаренко залишився єдиним, хто, не підкорившись більшовицькій інквізиції, не поставив свого підпису на акті про знесення Михайлівського Золотоверхого собору у Києві, котрий був побудований ще за часів Київської Русі у 1113 році.

Цей акт Миколи Омеляновича був початком його життєвого кінця. Непокірного Макаренка знищували поступово. Проти нього було організовано три слідчі справи. 26 квітня 1934 року був заарештований

Київським міським відділом ДПУ. Звинувачення було в стилі тих часів: «член контрреволюційної організації». 23 травня 1934 року його було засуджено на «административную ссылку» терміном на три роки і відправлено до Казані. 1936 року Макаренка заарештували вдруге і засудили на 3 роки ув'язнення, відбував покарання у Томську.

Пік беззаконня тоталітаризму припав на 1937 рік. Не минуло й восьми місяців після другого арешту, як М. Макаренка заарештовують утретє. В'язня з України, який перебував у таборі Томська «без определенных занятий» звинуватили як «учасника кадетско-монархической повстанческой организации «Союз спасения России», имевшей своей целью свержение советской власти путем вооруженного восстания». Вирок був фатальним – найвища міра покарання. Розстріляли М. Макаренка 4 січня 1938 року, через 10 днів після оголошення вироку.

Кредо нашого земляка про необхідність збереження пам'яток зодчества всесвітнього значення залишилося непохитним. Відновлений з руїн за часів незалежності України у 1999 році Михайлівський Золотоверхий собор, чиї купола знову здіймаються у центрі Києва, став справжнім символом України [1, с. 17]. Саме на брамі відновленого собору у 1997 році була відкрита меморіальна дошка на честь нашого земляка, людини воістину з великої літери.

Отже, завдячуючи безцінним археологічним і мистецтвознавчим дослідженням Миколи Макаренка, які заслуговують на подальше ретельне вивчення, ми маємо можливість ознайомитись з найвидатнішими пам'ятками нашої прадавньої історії та культури. А велич життєвого подвигу вченого є прикладом відданого служіння своїй справі. Тому ювілеї Миколи Макаренка повинні відзначатися на загальнодержавному рівні, а його прізвище повинно бути внесено до історичних і туристичних довідників Сумщини.

Література

1. Німенко Н. А. Велет українознавства / Н. А. Німенко // Реабілітовані історією. Сумська область. У трьох книгах. Книга третя. Частина 1. – Суми: Мрія – 1, 2015. – С. 215-226.
2. Франко А. Д., Франко О. О. Огляд маловідомих архівних матеріалів про життя і наукову діяльність Миколи Макаренка / А. Д. Франко, О. О. Франко // Вісник інституту археології Національної академії наук України. Вип. 8. – К., 2013. – С. 75–81.
3. Микола Макаренко / Персоналії / [Проект «Українці в світі»] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrainians-world.org.ua/ukr/peoples/a15991f27ef7efa2/